

روایت‌هایی از زنان مجرد که فرزندخوانده پذیرفته‌اند «ف» مثل فرزندخوانده «میم» مثل مادر

بر اساس اعلام بهزیستی معمولا ۹۰درصد از متقاضیان فرزندپذیری، دختران مجردی هستند که می‌خواهند مادری کردن برای یک کودک و تجربه کنند اما ازدواج نکرده‌اند. سسالانه زنان مجرد زیادی این درخواست را مطرح می‌کنند و براساس شرایط و ضوابط، بعضی از آنها می‌توانند طعم مادری کردن را بدون اینکه ازدواج کنند و فرزندى به دنیا بیاورند، بچشند. روایت این مادران مجرد و تجربه مادری به ششویای متفاوت، جالب و خواندنی است.

آرزوی دختر داشتن

زنان مجرد در اولویت دوم بهزیستی برای به سرپرستی گرفتن فرزندخوانده طبق قوانین، قطعی می‌توانند دختران را به‌عنوان فرزندخوانده بپذیرند. بهزیستی معمولا دختران بالای ۱۰سال را برای این نوع از فرزندخواندگی در نظر می‌گیرد اما قوانین برای این نوع از فرزندپذیری، با قوانینی که برای زوج‌ها گذاشته می‌شود فرق چندانی ندارد. برای بسیاری افراد که درباره این نوع از فرزندپذیری می‌شوند، این سؤال مطرح است که چرا یک زن مجرد باید سرپرستی یک کودک را بپذیرد؟ یا محبویه در فضای مجازی آشنا می‌شوم، البته این نام مستعار اوست که دوست ندارم اطلاعات شخصی از خودش منتشر کند. محبویه ۳۱سال دارد و همگی می‌شود که مادرخوانده یک دختر ۱۰ساله شده است. او می‌گوید: «برای اطراف‌ایتم این موضوع عجیب بود، از چند سال پیش که درباره این تصمیم حرف می‌زدم، اطراف‌ایتم مدام توصیه می‌کردند روزی ازدواج کنم و فرزند خودم را به دنیا بیآورم اما من که از ۲۰سالگی کار کرده و روی پای خودم ایستادم، به دلایل مختلف نتوانستم همسر مناسبی انتخاب کنم و چند سالی است که تصمیم گرفتم تجربه‌مادری کردن را مشروط به ازدواج نکنم. ضمن اینکه مادام با خودم می‌گفتم چسرا اینها مهر و حمایت خودم را به کودک می‌دهم که به هر دلیلی، از دانششان مایه محروم شده است؟» محبویه آرزو داشته روزی دختری داشته باشد که طعم مادری کردن را به او بچشد، اما اگر آن بوده که از رویش هرگز محقق نشود، چرا که از امکان به سرپرستی گرفتن کودکان توسط زنان مجرد خبر نداشته است. هفتر نمی‌کرم این امکان فراهم باشد. از طرفی مدت‌هاست که این تصمیم فکر کردم تا مطمئن شوم نمی‌خواستم فقط از روی خودخواهی و برای اینکه مادربودن را تجربه کنم، سرنواستم کودک را عوض کنم. باید مطمئن می‌شدم که توانایی تأمین نیازهای او را دارم.» مراجعه محبویه به بهزیستی و اعلام درخواست، مراحل بعدی از اصلاحات و کسب تأییدیه‌های لازم را در پی داشته تا بالاخره بعد از حدود یکسال، بهزیستی پذیرفته او از جنبه‌های مختلف، امکان پیرویش یک کودک را دارد. حالا محبویه مادر دختری ۱۰ساله است و می‌گوید: «بهترین تصمیم زندگی‌ام را گرفته‌ام. زندگی من هدفمندتر و شادتر و سرزندگی به روزهایم وارد شده است. می‌دانم مسئولیت خیلی سنگینی پذیرفته‌ام و باید مثل بسیاری از مادرانی که فرزندی را به این دنیا آورده‌اند، تمام توان خود را برای خودکفایی، تربیت و تأمین نیازهای دخترم صرف کنم.»

مسیر سخت مادری

برای ششیرین، مادر مجردی که ۴۵سالگی سرپرستی دختری را برعهده گرفته، نگاه اطرافیان و عدم پذیرش جامعه، تا حال به چالش بزرگی تبدیل شده است. او می‌گوید: «همه مادران از سختی‌های مادری کردن و چالش‌های روزمره خود با فرزندانشان برای بقیه حرف می‌زنند، اما من به‌عنوان یک مادر مجرد، بعد از ۱۳سال حرف دربارۀ چنین موضوعاتی حرف زده‌ام مشکلات چندین برابر شده است. نگاه افراد به شرایط من و دخترم خیلی متفاوت است و به‌نظرم هنوز مادر بودن یک زن مجرد پذیرفته‌شده نیست.» دختری که ششیرین به فرزندی پذیرفته، قبلا توسط خانواده‌ای به سرپرستی گرفته شده و متأسفانه در تجربه‌ای ناموفق، دوباره به بهزیستی بازگردانده شده است. ششیرین می‌گوید: «از اینکه دخترم دوباره چنین تجربه تلخی داشته باشد متفرم و نام لادنامم را می‌کنم که با وجود همه مشکلات، با وجود دیدن خوبی‌اشبه اطرافیان و نگاه‌های اسپس‌زننده آنها، شرایط خوبی برای زندگی دخترم فراهم کنم.» ششیرین به بانوان مجردی که تصمیم دارند فرزندخوانده بپذیرند توصیه می‌کند به همه جنبه‌های این تصمیم فکر کنند و نشانده تصمیم بگیرند: «این تصمیم سبک زندگی شما را تغییر می‌دهد، باید آماده شرایط مختلف باشید. خواست‌تان باشد که باید سطح مالی مناسبی داشته باشید ضمن اینکه این تصمیم فقط بر زندگی خودتان اثر نمی‌گذارد، بی‌شک باید به نفع یک کودک می‌گناه هم وسط است. کودکانی که ما به فرزندی می‌پذیریم معمولا با آسیب‌های زیادی روبه‌رو بوده‌اند و نیاز به مادری تمام‌وقت دارند. یک مادر مجرد باید توانمندی‌های صاعفی داشته باشد تا وظایف پدر را هم بر دوش بکشد.»

عشق بی‌قید و شرط

برای آزاده، مسیر مادری با سختی شروع شده است. او می‌گوید: «ختر من ۱۰سال پیش به خاتمش وارد شد. چالش‌ها خیلی زیاد می‌توانم بگویم ۲سال اول نابودکننده بود. تا مرز افسردگی و بیماری پیش رفتم و بیشتر مشکلاتم مربوط به آسیب‌هایی بود که به دخترم وارد شده بود. اما در تجربه من، جامعه پذیرش خوبی نسبت به تصمیم داشت. کمک‌های مادر می‌سریر و انسان تر کرد. حالا دخترم یک فرزند سالم و نورمال است. مادران مجرد بدانند که مسیر بسیار سختی رو دارند باید از سلامت روان خودشان محافظت کنند و آگاهی خود را درباره کودکان آسیب‌دیده بالا ببرند.» با همه سختی‌هایی که آزاده تا امروز پذیرفته تا به مادر می‌رایستند و از اینکه خود را تصمیم خود خوشحال و رضایی است، را اشتراک می‌خواهند. یکی می‌گوید یک عاشق واقعی پاشی تا قدم به این میدان مبارکی می‌شود. خاتمه‌ها زیاد است و خرابی روزها تأیید می‌شود، فکر می‌کنی شاید برای مادری است نشده‌ای. اما باید بدیتری که همه این افکار به ذهن مادران بیولوژیکی کودکان هم می‌رسد. مادری کردن یک عشق بی‌پایان و بی‌قید و شرط می‌خواهد.»

پیرونده

۴۵روز

زند و آگاهی کودکان به خانوادۀ متقاضیان طول می‌کشد. این مدت زمان در صورتی امکان پذیر است که مدارک و کارهای قضایی پرونده متقاضی تکمیل باشد.

۵۰٪

از حضور نوزادان و نونهالان در شیرخوارگاه‌ها کاهش یافته است. دلیل این موضوع همکاری بهزیستی، دستگاه قضا و استقبالی متقاضیان برای فرزندخواندگی عنوان می‌شود.

۳۸۰۰۰

پرونده متقاضی فرزند خواندگی از بهزیستی وجود دارد و در صف انتظار قرار دارند.

۲۰۰۰

در ایران، هر سال از طریق فرزندخواندگی صاحب فرزند می‌شوند.

۹۳۷۲

سال گذشته برای فرزندخواندگی فرزندخواندگی صاحب فرزندخواندگی صاحب فرزند می‌شوند.

بیش از ۳۸۰۰۰ پرونده تقاضای فرزند پذیری در کشور وجود دارد

تأمین چند سسال پیش زوج‌های که سال‌ها حسرت در آغوش گرفتن فرزند داشتند، باید روند طولانی و سختی را برای مادر و پدر شدن سپری می‌کردند. از طرفی شیرخوارگاه‌ها و مراکز پر از بچه‌هایی بود که انتظار می‌کشیدند لذت حضور در خانه هم همراه با پدر و مادر را ببرند اما مدتی است که با اجرای طرح‌هایی مانند راه‌اندازی سامانه فرزندخواندگی و امکان استفاده بانوان بدون همسر و حتی خانواده‌های با فرزند، بچه‌های کمتری در شیرخوارگاه‌ها زندگی می‌کنند. این مزیت حتی شامل بچه‌های دارای معلولیت هم می‌شود و آنها می‌توانند خانواده دار شوند. براساس آمارها ۲۸هزار مورد در کشور، متقاضی فرزندخواندگی اند.

گزارش: مریم‌باقر پور بوردساز

CHILD ADOPTION

اصفهان

شهر بدون شیرخوار بی‌سرپرست

«اگر برآندش کودک، یک‌ماه به شیرخوارگاه بیاید، تریح می‌دهیم مهمان خانواده‌های متقاضی باشد.» این دیدگاه باعث شده تا برای نخستین بار در کشور، طرح مهمان فرزندخواندگی اجرا شود و در اصفهان شیرخواره بدون سرپرست نباشد. عبدالرضا اسماعیلی، معاون اجتماعی بهزیستی استان اصفهان هدف از اجرای این طرح و می‌گوید: «این طرح هم‌اھی مراجع قضایی، اجرایی می‌شود و نتایج قابل‌گویی به والدین است.» در فرزندخواندگی مهمان، گاه امکان دارد که کودک فقط چند روز مهمان خانواده متقاضی باشد اما اثرات مثبتش آقدر زیاد بوده که گاه خانواده‌ها متقاضی موقت و حتی دائم فرزند شده‌اند.

بازگردان

قانونی اما ناراحت‌کننده

گاهی اوقات شرایط خانواده‌ای که فرزندی را گرفته‌اند، تغییر می‌کند و به دلایل مختلفی نمی‌توانند از کودک نگهداری کنند یا پس از نظارت‌های سازمان بهزیستی مشخص می‌شود که خانواده صلاحیت لازم را ندارد. همچنین براساس بند۵ ماده۲۵ فرزندخواندگی، والدین می‌توانند در صورت غیرقابل تحمل شدن رفتار کودک، کودک را بازگردانده و حکم سرپرستی فسخ می‌شود. براساس آمار از بین ۲۳۰۰مورد فرزندخواندگی در سال، حدود ۳۰خانواده فرزندان را که به سرپرستی گرفته‌اند، پس می‌دهند. به گفته کارشناسان، این کار گرچه قانونی است اما یک موردش هم در دادگ است و با توجه به شکست عاطفی کودک، می‌تواند آینده‌اش را دستخوش کند و به قولی نمک‌پاشیدن به زخم کهنه کودکانی است که در یک چشم برهم‌زدن سر خانه اول شان بازی می‌گردند. آن هم نه با پای خود بلکه از سوی والدینی که بشیمان شده‌اند.

هلمشاهلاری

کودکانی که نمی‌توانند فرزندخوانده باشند

بر اساس آمار ۹هزار کودک در مراکز شبه خانواده و شیرخوارگاه نگهداری می‌شوند که بیش از ۹۰درصدشان کودکان بدسرپرست هستند؛ یعنی قابلیت فرزندخواندگی ندارند. گاه‌مادر کودک محکومیت حبس دارد یا پدر و مادر اختلاف داشته و به‌دلیل این اختلاف کودک را شه‌است. بنابراین این کودکان قابلیت فرزندخواندگی ندارند؛ مگر اینکه صلاحیت والدین سلب شود.

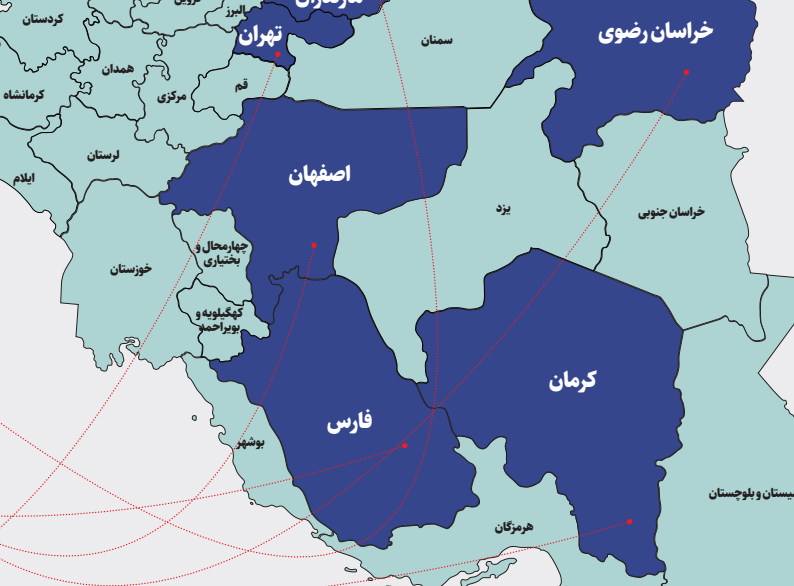

فرزندخواندگی در سال‌های مختلف

مقاضیان فرزندخواندگی خواستار کودک دارای معلولیت هستند

مقاضیان فرزندخواندگی انتخاب اول شان کودکان نیازمند درمان است

حمایان خارج‌نشین

بر اساس قانون ایران اینان مقیم خارج از کشور می‌توانند فرزندپذیری را تجربه کنند. البته باید باقی‌تلقا به دفتر نمایندگی ایران در کشور محل اقامت خود مراجعه کنند. تعداد درخواست‌های این گروه از ایرانیان کم نیست و ۲۰کودک هر سال توسط ایرانیان به فرزندی پذیرفته می‌شوند.

دختر یا پسر؟

زمان ثبت نام، جنسیت کودک از متقاضیان پرسیده می‌شود و براساس آمار متقاضیان دختران بیشتر است.

خواستار فرزند دختر

خواستار فرزند پسر

انتخاب یا بهزیستی

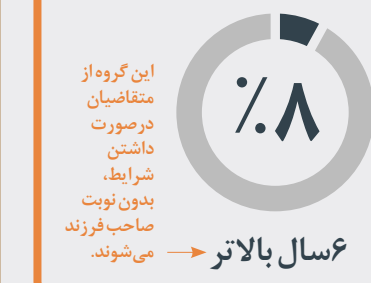
بیش از ۱۰۰ کودک

برخی از استان‌های کشور در فرزندخواندگی رکورد ۵۰هزار هستند و بیش از ۱۰۰کودک به متقاضیان واگذار شده‌اند. اما بیشترین آمار به کدام استان‌ها اختصاصی دارد.

چندساله‌ها، فرزند خوانده می‌شوند؟

بعضی از متقاضیان دوست دارند فرزند نوزاد داشته باشند و برخی خردسال و برخی هم سنین بالاتر را ترجیح می‌دهد، البته جمعیت زیر ۵سال بیشتر هستند.

دریافت مدارک کودک

این مرحله بسیار وقت‌گیر بوده و بهزیستی برای تأیید مدارک فرزندخوانده‌ها به نفع کودک، اقدام می‌کند.

قرار آزمایشی ۶ماهه

در این مرحله، روند پدر و مادر خوانده برای تبدیل قرار آزمایشی ۶ماهه به حکم دائم سرپرستی توسط بهزیستی انجام می‌شود.

ارسال پرونده

پس از رسیدن نوبت، متقاضی درخواست اقامت کودک با خودشان معرفی و سپس در فهرست نوبت برای ملاقات با کودک قرار می‌گیرند. همچنین به مشاوره دینی برای معرفی معرفی می‌شوند.

معرفی متقاضیان

در این مرحله متقاضیان به هر مرکز محلی اقامت کودک با خودشان معرفی و سپس در فهرست نوبت برای ملاقات با کودک قرار می‌گیرند. همچنین به مشاوره دینی برای معرفی معرفی می‌شوند.

دعوت به کمیته فرزندپذیری

این مرحله در کمیته فرزندخواندگی استان انجام شده و برای بررسی نهایی مدارک و پاسخ اسپس‌نامه‌های گزارش مددکاری، پاسخ مشاور و فرزندخواندگی، پاسخ اداره پزشکی قانونی و دفتر پیشخوان دولت، مراجعه کمیته با متقاضیان است.

دریافت معرفی نامه

فرستادن معرفی نامه برای معرفی فرزندخوانده‌ها به کمیته فرزندخواندگی استان و دریافت معرفی نامه برای انجام آزمایش‌های پزشکی، حضور روان و دانش‌شناسی و اعتبار و گواهی در یافت‌نشدن سوءسابقه از مدارک پیشخوان دولت است.

دیدگاه

فرزندخواندگی از نگاه اسلام

دنیای بچه‌ها، دنیای پر از و رمزی است که در مرحله حسنی کم، برای کسب تجربه‌های تازه و آشنایی با پدیده‌های بیرونی خود به راهنمایی و هاد تا بزگ‌ترها به‌ویژه والدین دلسوز و مهربان احتیاج دارند تا در کنار رشد تربیت صحیح در کانون گرم خانواده، شخصیت و آمادگی بهتری وارد دنیای بزرگسالی شوند. اغلب بچه‌ها از وجود والدین اصلی خود بهره‌مندند اما در این میان، هستند بچه‌هایی که بر اثر طوفان حوادث زندگی، از نعمت والدین واقعی محروم هستند و برخی از آنها از خانواده‌های دیگری به‌عنوان فرزندخوانده پذیرفته می‌شوند تا سال‌های کودکگی و نوجوانی را در کنار والدین تازه‌سپری کنند. برای تحقق چنین امر خطیری، اصول و ضوابط معین و مشخصی در جامعه اسلامی تدوین شده و اجرایی می‌شود که از کامل‌ترین اصول در نوع خود است.

امری خدابستنده

اسلام تکفل و نگهداری اطفال بی‌سرپرست را امری خدابستنده می‌داند و به‌سخت مورد توصیه قرار داده است. اهمیت این موضوع در دین ما تا جایی است که در کتاب اسامی ما مسلمان‌ها، قرآن کریم هم در چند آیه به موضوع فرزندخواندگی اشاره کرده و از آنجایی که فرزندخواندگی، نشانه‌گر اهمیت این موضوع است. همچنین در قرآن، دو بار به سبب فرزندخواندگی در پیش از اسلام هم اشاره شده است. مورد اول آیه نهم سوره قصص است: هنگامی که حضرت موسی (ع) را از باب گرفتند همسر فرعون (اسیه) گفت او را به فرزندی بگیریم شاید به ما سودی برساند. مورد دوم آیه ۱۰ سوره یوسف است وقتی که عزیز مصر، یوسف را خرید، به همسرش زلیخا گفت: او را به فرزندی بگیریم.

برادران دینی

همچنین در اسلام، فرزندخواندگی به شیوه جاهلیت و نظر گرفتن تمام اشیاء فرزند واقعی، نشده است. قرآن با صراحت در آیه چهارم، سوره احزاب آن شیوه را رد می‌کند: «و خدا فرزندخواندگانشان را فرزندان نساخت. اینها چیزهایی است که به زبان می‌گویند.» این آیه با واژه «ادعیاه» (جمع «ذعی»-) از فرزندخواندگی یاد و بیان می‌کند که رابطه فرزند با پدر و مادر، رابطه‌ای حقیقی و طبیعی است نه شرعی‌فانی و قراردادی. همچنین در آیه بعدی نیز تأکید می‌کند که فرزندانی را به این بدان‌شان بخوانید که این نزد خدایمستقامت است و اگر بدان‌شان را نمی‌شناسید. آنان را مولای و برادران دینی خود بدانید.

ولایت شرعی

پایمیر اسلامی، قبل از بعثت، زید بن حارثه را که کنسالدانش فرزندخوانده خود برگزید و این فرزندخواندگی ۱۰سال طول کشید. قرآن ۱۳م سوره فرزندخواندگی، یعنی نسب، حرمت و ارث را نمی‌داند. در موضوع نسب، در آیه ۴ سوره احزاب، رابطه نسبی فرزندخواندگی و نام‌گذاری فرزندخوانده غیر پدر واقعی رده شده و در روایات فرزندپذیر نیز عدم نسبت میان فرزندخوانده و فرزندپذیر تصریح شده است. در کتاب‌های فقهی برای رابطه نسبی میان فرزند و بستگان نسبی‌اش، آثار متعددی بیان شده است اما بعضی علما و مفسران معتقدند که در اسلام تنها برخی از این آثار (حرمت، ارث و ازدواج) پذیرفته نشده اما آثار دیگر (مانند حضانت، ولایت پدر و...) برقرار والدین و فرزندان، با این‌میان پدر و فرزند و...) عمل است. در موضوع حرمت هم در اسلام ۱۳عالم نسب (رابطه نسبی فرزند با والدین)، نسب (مانند نسبت ازدواج در حرمت عروس یا حرمت ربهیه) و رضاع (شیردهی طبق ضوابط شرعی) موجب حرمت می‌شود که هر کدام شرایط و ضوابط مشخصی دارند. آیات ۳۶-۴۰ سوره احزاب بر عدم حرمت همسر فرزندخوانده بر فرزندپذیر و حلال بودن ازدواج با او پس از جدایی دلالت دارد. برخی از فقهای معاصر، به حرمت فرزندخوانده فتوا داده‌اند که تقدفا و دفاع‌هایی را در پی داشته است. برای حل مشکل حرمت میان فرزندخوانده و فرزندپذیر، برای برخی موارد راه‌حل‌های شرعی مانند شیردهی و ازدواج بیان شده است. به این راه‌حل‌ها، در کتب فقهی بر احکام رضاع و نکاح یا در استفتائات از مراجع تقلید اشاره شده است.

سهم‌ارث

همچنین در موضوع ارث، در رسم فرزندخواندگی، فرزندخوانده از پدر اصلی خود ارث می‌برد چرا که به موجب ماده ۶۷۱و ۶۷۱ا قانون مدنی با آنها رابطه نسبی دارد اما از پدر و مادری که فرزند پذیرفته شده، ارث نمی‌برد مگر اینکه پدر و مادر دوم خود را رضایت از نسبی را در وصیتنامه به نفع فرزند خود مشخص کنند.

مهریه و مالکیت اموال

همچنین والدین می‌توانند مالکیت اموال را به صورت صلح عمری به فرزند خود واگذار کنند و یعنی تا زمان زنده بود اختصار و مالکیت اموال برای خودشان است ولی بعد فوت به فرزند واگذار می‌شود.